

Asia: VN/24284/2023

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä koskien rajat ylittävää pääsyä sähköiseen todistusaineistoon (E-evidence-asetus ja -direktiivi)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Liikenne- ja viestintäviraston lausunto työryhmämietinnöstä rajat ylittävästä pääsystä sähköiseen todistusaineistoon (E-evidence-asetus ja -direktiivi)

Oikeusministeriö on pyytänyt Liikenne- ja viestintäviraston lausuntoa työryhmämietinnöstä koskien rajat ylittävää pääsyä sähköiseen todistusaineistoon (E-evidence-asetus ja -direktiivi).

Liikenne- ja viestintävirasto kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja toteaa seuraavaa:

Yleiset huomiot työryhmämietinnöstä

Työryhmän mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisessa menettelyssä ja uusi laki nimitettyjen toimipaikkojen nimeämisestä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisessa menettelyssä.

Liikenne- ja viestintävirasto pitää lainsäädäntötoimia pääosin kannatettavina. Asetuksella tehostetaan toimivaltaisten viranomaisten rajat ylittävää pääsyä sähköiseen todistusaineistoon ja direktiivissä säädetään nimettyjen toimipaikkojen nimeämisestä ja laillisten edustajien nimittämistä

koskevista yhdenmukaisista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä.

Yksityiskohtaiset huomiot työryhmämietinnöstä

Vaikutukset Liikenne- ja viestintävirastolle

Direktiivin tarkoituksena on helpottaa sähköisten todisteiden hankkimista rajat ylittävästi eli käytännössä mahdollistaa E-evidence-asetuksen ja eräiden muiden todisteiden hankkimista koskevien säännösten soveltaminen. Mietinnössä todetusti E-evidence-asetuksen tavoitteena on parantaa sähköisten todisteiden rajat ylittävää hankkimista. Kokonaisuudessa on kyse siis keskeisesti rikosoikeudellisiin menettelyihin liittyvistä tehtävistä, joita koskevista viranomaistehtävistä vastaa Suomessa tyypillisesti lainvalvonta- ja oikeusviranomaiset.

E-evidence-direktiivi edellyttää tiettyjen palveluntarjoajien nimettyjen toimipaikkojen nimeämiselle ja laillisten edustajien nimittämiselle unionissa yhdenmukaistetut säännöt. E-evidence-asetuksen ja -direktiivin soveltamisalaan kuuluvien unionissa palveluita tarjoavien palveluntarjoajien piiri on laaja.

Esityksen mukaan direktiivin mukaisena keskusviranomaisena toimisi Liikenne- ja viestintävirasto. Keskusviranomaisen tehtävä on varmistaa direktiivin johdonmukainen ja oikeasuhtainen soveltaminen. Keskusviranomaistehtävään kuuluisi toimia yhteistyössä muiden jäsenvaltioiden keskusviranomaisten ja Euroopan unionin komission kanssa. Yhteistyö käsittäisi ainakin tietojen vaihtoa sekä täytäntöönpanotoimien koordinoitua. Liikenne- ja viestintävirasto korostaa, että esitetyt tehtävät eivät kuulu sääntelyn kontekstissa viraston tehtäväkenttään, koska virastolla ei ole roolia, kokemusta tai asiantuntemusta todisteiden hankkimista koskevista menettelyistä.

Liikenne- ja viestintäviraston tehtäväksi tulisi lisäksi seuraamusmaksun määrääminen palveluntarjoajalle direktiivin mukaisen nimeämis- tai ilmoittamisvelvollisuuden sekä niihin liittyvien muiden velvollisuuksien rikkomisesta tai laiminlyönnistä. Seuraamusmaksun määrääminen edellyttäisi Liikenne- ja viestintävirastolta seuraamusmaksuun vaikuttavien tekijöiden arviointia.

Esityksessä todetaan, että direktiivin osalta voi tulla eteen tulkintatilanteita siitä, kuuluuko tietty palveluntarjoaja sääntelyn soveltamisalaan. Tältä osin on arvioitu, että suurin osa asiaan liittyvästä sääntelystä kuuluu liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle. Lisäksi todetaan, että liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla seurattaisiin erityisesti palveluntarjoajien markkinan kehitystä. Esityksessä huomioidaan kuitenkin, että direktiivin soveltamisala poikkeaa terminologisesti televiestintäsääntelystä ja muusta digitaalisia palveluita koskevasta sääntelystä. Liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että olisi loogista järjestää direktiivin mukaiset keskusviranomaisen tehtävät

ja asetuksen mukaiset viranomaistehtävät yhteisesti. Liikenne- ja viestintävirasto katsoo lisäksi, että soveltamisalaan kuuluvien palveluntarjoajien käsite kattaa laajasti sellaisiakin toimijoita, jotka eivät ole teleyrityksiä taikka viestintäpalveluiden tarjoajia ja näin ollen eivät kuulu liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle ja tehtävien piiriin. Liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että sillä ei ole soveltuvia keinoja seurata rikosoikeudellisia menettelyjä tai saada ajankohtaista tietoa siitä, minkälaisia palveluntarjoajia kentällä liikkuu.

Esityksessä katsotaan, että keskusviranomaisen tehtävässä ei olisi kyse virastolle täysin uudesta tehtäväkokonaisuudesta, sillä Liikenne- ja viestintävirastolle säädetään vastaavanlaisesta tehtävästä esimerkiksi verkon välityspalvelujen valvonnasta annetun lain 3 luvussa. Esityksessä todetaan, että viraston nykyisiin tehtäviin kuuluu lisäksi EU-sääntelystä peräisin olevia tehtäviä, joihin liittyy mahdollisuus seuraamusmaksun määrittämiseen. Liikenne- ja viestintävirasto katsoo ensinnäkin, että samaa argumenttia koskien EU-sääntelystä peräisin olevia tehtäviä voitaisiin käyttää useasta virastosta. Lisäksi Liikenne- ja viestintävirasto on jo aiemmin mietinnön valmistelun yhteydessä tuonut esiin, että myös muiden virastojen soveltumista direktiivin tarkoittamaan keskusviranomaisen tehtävään tulisi arvioida. Tätä arviota ei ole pyynnöstä huolimatta tehty mietinnön valmistelun yhteydessä.

Esityksessä on myös huomioitu, että keskusviranomaisen tehtävässä olisi kuitenkin kyse uudenlaisesta tehtävästä virastolle, koska sillä ei ole tällä hetkellä vastaavia tehtäviä liittyen nimenomaisesti sähköisten todisteiden keräämiseen rikosoikeudellisessa menettelyssä. Liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että erityisesti keskusrikospoliisilla on kokemusta sekä toimivat yhteistyömekanismit asetuksen ja direktiivin soveltamisalaan kuuluvien kansallisten yksityisten palveluntarjoajien kanssa. Keskusrikospoliisilla on myös Liikenne- ja viestintävirastoa parempi ymmärrys direktiivin mukaisista palveluntarjoajista erityisesti direktiivin tarkoitus rikosoikeudellisessa menettelyssä ja prosessissa huomioiden.

Esityksessä perustellaan keskusviranomaisen tehtävien osoittamista Liikenne- ja viestintävirastolle, sillä virasto ylläpitää vapaaehtoista rekisteriä teletoimijoista. Liikenne- ja viestintäviraston tehtäviin kuuluu ylläpitää teletoimintarekisteriä, johon teletoimijat voivat ilmoittautua. Virastolla ei kuitenkaan ole tähän tehtävään liittyviä toimivaltuuksia velvoittaa toimijoita ilmoittautumaan rekisteriin. Tehtävän hoitamiseen liittyviin toimivaltuuksiin ei siten myöskään liity sanktioiden määrittäminen, sillä rekisteriin ilmoittautuminen on vapaaehtoista. Keskusviranomaisen tehtävä aiheuttaisi ristiriidan viraston ydintehtäviin kuuluvien, nykyisten tehtävien kanssa ja johtaisi siten myös toimijoiden osalta epä johdonmukaiseen lopputulokseen, jossa toimijat olisivat eriarvoisessa asemassa.

Esityksessä arvioidaan keskeiseksi, että direktiivin mukainen keskusviranomaishenkilö olisi luonteva yleisesti digisääntelyn tuntevalle ja siitä vastuussa olevalle virastolle. Liikenne- ja viestintävirasto pitää huolestuttavana suuntaa, jossa digitaalisia palveluita koskevan sääntelyn valvonta keskittyy yhdelle viranomaiselle riippumatta substanssialasta, mihin sääntely kohdistuu. Tämän lisäksi Liikenne- ja viestintävirasto haluaa erikseen painottaa Liikenne- ja viestintäviraston Kyberturvallisuuskeskuksen luottamukseen perustuvaa toimintaa ja asemaa suomalaisessa

yhteiskunnassa. Kyberturvallisuuskeskuksen toiminnan jatkuvuuden ja saavutetun luottamuksen ylläpitämiseksi on ensiarvoisen tärkeää, että virastolle ei säädetä selkeästi toiselle hallinnonalalle kuuluvia ja rikosoikeudelliseen menettelyyn välittömästi liittyviä viranomaistehtäviä.

E-evidence-asetuksen mukaisessa toiminnassa on kyse suorasta rajat ylittävästä yhteydenpidosta EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten ja toisessa jäsenvaltiossa olevien yksityisten palveluntarjoajien välillä sähköisten todisteiden hankkimiseksi. Direktiivin mukainen keskusviranomaistehtävä liittyy rikosoikeudelliseen menettelyyn valvomalla, että kukin soveltamisalan piiriin kuuluva velvoitettu palveluntarjoaja hoitaa sille kuuluvan velvollisuuden nimetä toimipaikka tai laillinen edustaja. Toisin kuin E-evidence-direktiivin valvonnassa, sekä digipalveluasetuksen että datanhallinta-asetuksen osalta Liikenne- ja viestintävirastolla on myös asetusten varsinaiseen substanssiin liittyviä valvontatehtäviä. E-evidence-sääntely ei liity millään tavalla Liikenne- ja viestintäviraston tehtäviin. Sääntelyn valvonta on myös ristiriidassa viraston nykyisten tehtävien kanssa. Näin ollen keskusviranomaisten tehtävien osoittamista virastolle ei voida pitää perusteltuna.

Esityksessä on arvioitu keskusviranomaistehtävästä aiheutuvan Liikenne- ja viestintävirastolle taloudellisia vaikutuksia, jotka koostuisivat pääosin henkilöstöresurssitarpeista. Esityksen mukaan resurssitarpeet kohdistuvat erityisesti EU-tasolla tehtävään yhteistyöhön muiden viranomaisten ja komission kanssa (0,5-1 htv), seuraamusmaksuihin liittyviin toimiin (0,5-1 htv) sekä palveluntarjoajien neuvontaan (0,5-1 htv) eli yhteensä 0,1-3 henkilötyövuoden vaikutukset. Liikenne- ja viestintäviraston arvion mukaan yhteistyö muiden viranomaisten ja komission kanssa rajat ylittävä yhteistyö sekä direktiivin edellyttämän rekisterin ylläpitäminen vaatisi vähintään 2 henkilötyövuotta. Vastaavasti palveluntarjoajien neuvonta ja seuraamusmaksuihin liittyvät toimet vaatisivat vähintään 2 henkilötyövuotta. Näiden kokonaiskustannus olisi vuositasolla noin 400 000 euroa. Virasto on arvioinut lisäksi, ettei sen nykyisten lakisääteisten tehtävien tehostaminen ole tässä määrin mahdollista, että se riittäisi kattamaan edes osaa ehdotetuista keskusviranomaisen tehtävistä.

Liikenne- ja viestintävirasto ei yhdy mietinnössä esitettyihin perusteisiin siitä, että direktiivin mukainen keskusviranomaisrooli sopisi Liikenne- ja viestintävirastolle.

Asetuksen soveltamisalasta

Mietinnössä on esitetty säädettävän 19 § 3 momentissa poikkeussäännös, jonka mukaan seuraamusmaksua ei voida määrätä viranomaisille, jotka ylläpitävät sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 163 §:ssä tarkoitettuja verkkotunnusrekistereitä. Edellä mainittuja verkkotunnusrekistereitä ylläpitävät Liikenne- ja viestintävirasto sekä Ahvenanmaan maakunnan hallitus.

Liikenne- ja viestintävirasto pitää hyvänä, että viranomaisten erityisasema on tunnistettu. Liikenne- ja viestintäviraston näkemyksen mukaan e-evidence-asetusta ja -direktiiviä ei kuitenkaan sovelleta viranomaisiin ollenkaan. Asetusta sovelletaan siinä määriteltyihin palveluntarjoajiin.

Palveluntarjoajan määritelmä on asetuksen 3 artiklan 3 kohdassa rajattu koskemaan ainoastaan luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä. Viranomaisia ei ole sisällytetty määritelmään, kuten esimerkiksi tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdan "rekisterinpitäjän" määritelmässä. Kun viranomaisia ei ole sisällytetty asetuksessa palveluntarjoajan määritelmään, ei e-evidence-asetusta ja -direktiiviä sovelleta viranomaisiin.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Nurkki Mikaela
Traficom